

10.04.2015

STM/894/2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo
kirjaamoinedu.fi

Viite: Lausuntopyyntö OKM/15/010/2015

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ VARHAISKASVATUSLAIKSI

Sosiaali- ja terveysministeriöltä on pyydetty lausuntoa hallituksen esityksestä varhaiskasvatuslaiksi. Keskeiset uudistusesitykset nykyisiin säännöksiin verrattuna ovat varhaiskasvatuksen määrittely ja tavoitteet, varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen, yhteistyön korostaminen ja päiväkodin ryhmäkoosta säätäminen. Hallituksen esityksessä esitetään, että Opetushallituksesta tulisi varhaiskasvatuksen asiantuntijavirasto ja lisäksi sille säädettäisiin valtakunnallinen valvonta- ja ohjausviranomaisen tehtävä.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myönteisenä sitä, että esitys korostaa lapsen oikeuksien ja edun ensisijaisuutta varhaiskasvatuksessa. Myös yhteistyön korostaminen lapsen huoltajien ja lapsen näkökulmasta tarkoituksenmukaisten muiden alojen asiantuntijoiden kanssa nähdään tärkeänä lapsen tarpeisiin vastaavan varhaiskasvatuksen järjestämisessä.

Hallituksen esityksen 1 § 6 mom. mukaan varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle voidaan järjestää tarpeelliset kuljetukset. Kaikilla vammaisilla lapsilla on oltava yhtäläinen oikeus päivähoitoon. Kuten perusopetuksessa koulu, niin varhaiskasvatuksessa päivähoiton tulisi vastata kuljetuksista, jos vanhemmat eivät pysty kuljettamaan lasta esim. vamman vuoksi tai lapsi erityisen tuen johdosta on muualla kuin lähitarhassa. Lapsen varhaiskasvatustaan saatetaan toteuttaa jossain muualla kuin lähellä olevassa tarhassa hänen erityisen tuen tarpeensa vuoksi. Varhaiskasvatuslaissa tulisi säätää haavoittuvassa asemassa olevien erityistä hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevien lasten oikeudesta varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvien kuljetusten saamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota esityksen 5 §:ssä olevaan säännökseen palvelusetelistä, että voiko se soveltua varhaiskasvatukseen, kun kyseessä ei ole enää sosiaalipalvelu? Kuten esityksessäkin mainittiin, niin tulevaisuudessa on hyvä harkita, että onko tarvetta säätää varhaiskasvatukseen erillinen laki palvelusetelistä.

Varhaiskasvatuslain hallituksen esityksen 11 §:ssä säädetään ravinnosta ja ruokailusta. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että tähän pykälään sisällytettäisiin myös liikunta. Liikunnan voisi ottaa esille myös yhteiskunnallisissa vaikutuksissa ravinnon rinnalla. Liikunnan tärkeästä merkityksestä lapsen terveydelle ja hyvinvoinnille on yhä enemmän tutkimustietoa. Pykälään 11 voitaisiin lisätä seuraava osuus liikunnasta: 11 § Ravinto ja liikunta. Varhaiskasvatuksessa oleville lapsille on päiväkodissa ja perhepäivähoidossa järjestettävä päivittäin riittävästi mahdollisuuksia monipuoliseen ohjattuun ja omatoimiseen liikumiseen ja siten liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen. Pykälän 11 § perusteluihin voisi liikunnan osalta lisätä seuraavan tekstin: Päivittäinen liikku-

minen on lapsen hyvinvoinnin ja terveen kasvun perusta. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten (STM 2005) mukaan lapsi tarvitsee joka päivä vähintään kaksi tuntia reipasta liikuntaa. Pitkäkestoista istumista tulee välttää ja tauottaa istumisjaksoja aktiivisella tavalla. Valtakunnallinen varhaiskasvatuksen liikumis- ja hyvinvointiohjelma (2015-) pyrkii muuttamaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria fyysisesti aktiivisemmaksi ja antamaan jokaiselle lapselle oikeuden liikunnan iloon joka päivä.

Hallituksen esityksen mukaan lapselle on annettava hänen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää tukea osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa sekä tarvittaessa tehostettua tai erityistä tukea. Esityksen 19 §:ssä määritellään tuen muodot ja toteuttaminen ja 64 §:ssä säädetään muutoksenhausta tukeen liittyvistä henkilökohtaisista palveluista. Pykälän 64 mukaisia henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja palveluja ei ole mainittu 19 §:ssä eikä määritelty missään muuallakaan. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että mitä nämä palvelut ovat?

Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksen 19 §:n mukaisista tuen muodoista tai toteuttamistavasta ei ole valitusoikeutta (muutoin kuin määrittämättömien henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettujen palvelujen osalta). Varhaiskasvatuksessa pitäisi tehdä valituskelpoinen päätös sekä tuesta että tuen toteuttamisesta samoin kuin perusopetuslaissa erityisen tuen päätös on valituskelpoinen hallintopäätös. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen kannalta kaikki hänen tarvitsemansa tuki on oleellista ja kokonaisuus ratkaisee, ei vain henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettu apu.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erittäin hyvänä, että hallituksen esitys eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi pitää sisällään subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämisen ja sitä, että sukupuolten tasa-arvoa on korostettu uudistettavissa varhaiskasvatuksen tavoitteissa.

Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista. Tämän tulee toteutua myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslaissa olisi hyvä korostaa vielä näitä asioita. Esityksen 3 §:ään olisi hyvä nostaa, että edistetään jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Sukupuoleen sidottu roolimallit rajoittavat edelleen lasten toimintaa. Lukuun 7 Henkilöstö- ja kelpoisuusvaatimukset sosiaali- ja terveysministeriö toivoisi mainintaa siitä, että varhaiskasvattajien perusopintoihin sisällytetään tasa-arvo- ja sukupuolitietoisia opintojaksoja. Lukuun 8 Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus sosiaali- ja terveysministeriö toivoisi mainintaa varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutamisesta niin, että henkilöstön tasa-arvotietoisuus ja sukupuolisensitiivisyys heidän toimissaan lisääntyisi.

Sukupuolisidonnaiset valinnat alkavat jo varhaiskasvatuksessa ja jatkuvat siitä eteenpäin lasten opinnoissa. Varhaiskasvatuksen toimijat ovat keskeisiä vaikuttajia koskien koulutusalan - ja ammatin valintoja sekä asenteita ja ajatusmalleja, jotka ylläpitävät sukupuolen mukaista työnjakoa. Valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita laadittaessa on syytä pohtia sitä, että varhaiskasvatus saatettaisiin toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun piiriin. Tasa-

arvosuunnitelma on hyvä väline rakentaa sukupuolitietoista varhaiskasvatusympäristöä. Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu tukee varhaiskasvatuslain tavoitetta vahvistaa lapsen mielipiteen ja toivomusten huomioimista varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa. Tasa-arvolakia muutettiin tämän vuoden alusta niin, että perusopetus tuli tasa-arvolain piiriin ja varhaiskasvatuksen sisällyttämistä pohditaan parhaillaan. Tasa-arvosuunnittelu mahdollistaisi sen, että varhaiskasvattajat tulisivat tietoisiksi omista sukupuoliennakko-olettamistaan. Tällä voi olla merkittävä vaikutus uuden tasa-arvoisemman pedagogiikan kehittämisessä.

Uudessa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) viitataan useissa kohdin päivähoidon tai muiden kunnallisten viranomaisten yhteistyövelvoitteisiin. Sosiaalihuoltolaissa on yleisiä kunnallista viranomaista ja toimijoita koskevia kohtia, jotka olisi hyvä huomioida myös varhaiskasvatuslaissa; sosiaalihuoltolain 9 § (lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen), 10 § (palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi), 13 § (lapsen terveyden ja kehityksen turvaaminen), 40 § (ilmoitus muulle viranomaiselle asiakkaan tuen tarpeesta) ja 41 § (monialainen yhteistyö).

Sosiaalihuoltolain 35 §:ssä, (yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi), on lasten päivähoido erikseen mainittu yhtenä niistä toimijoista, joilla on velvoite olla yhteydessä sosiaalihuoltoon, mikäli tehtävässään saa tietää henkilöstä, joka on sosiaalihuollon ilmeisessä tarpeessa. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että erityisesti tämä asia tulisi löytyä myös varhaiskasvatuslain sisältä. Esimerkiksi terveydenhoitolakiin on sisällytetty niin kutsutut rinnakkaissäädökset tietyistä, juuri tätä toimialaa koskevista sääöksistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta tulee tarkkaan vielä arvioida hallituksen esityksessä esitettyjä muutoksia valtionohjauksjärjestelmään ja esitystä henkilötötyvuosista. Muutokset ovat sinänsä kannatettavia hallinnonalasiirron myötä ja rekisterin olisi tärkeää olla jatkossakin valtakunnallinen toiminnan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi.

Hallituksen esityksellä on yhteys myös yksityisen sosiaalihuollon lainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä huomioida sen, että yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta valmistellaan parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä (STM091:00/2014). Työryhmän tehtävänä on muun muassa tehdä esitys lupamenettelyä ja valvontaa koskevista säännöksistä sekä selvittää sääntelyä, joka koskee palvelun tuottajia, potilasrekistereitä tai eri viranomaisten työnjakoa ja toimivaltaa. Työryhmäesitys hallituksen esitykseksi valmistuu 31.12.2015. Hallituksen esitys on tarkoitus saattaa eduskunnan käsittelyyn vuonna 2016.

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

Hallitussihteeri

Liisa Holopainen

JAKELU

Opetus- ja kulttuuriministeriö

TIEDOKSI

STO
HTO
VAO
HSO
Kirjaamo

TIIVISTELMÄ: SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ VARHAISKASVATUSLAIN

Sosiaali- ja terveysministeriö lausuu kunnioittavasti varhaiskasvatuslain hallituksen esityksestä seuraavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää myönteisenä sitä, että esitys korostaa lapsen oikeuksien ja edun ensisijaisuutta varhaiskasvatuksessa. Myös yhteistyön korostaminen lapsen huoltajien ja lapsen näkökulmasta tarkoituksenmukaisten muiden alojen asiantuntijoiden kanssa nähdään tärkeänä lapsen tarpeisiin vastaavan varhaiskasvatuksen järjestämisessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erittäin hyvänä, että esitys pitää sisällään subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämisen ja sitä, että sukupuolten tasa-arvoa on korostettu uudistettavissa varhaiskasvatuksen tavoitteissa. Tasa-arvolaki velvoittaa kaikkia oppilaitoksia huolehtimaan siitä, että ihmisillä on sukupuoleen katsomatta samat mahdollisuudet koulutukseen. Opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista. Tämän tulee toteutua myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslaissa olisi hyvä korostaa vielä näitä asioita.

Kaikilla vammaisilla lapsilla on oltava yhtäläinen oikeus päivähoitoon. Varhaiskasvatuslaissa tulisi säätää haavoittuvassa asemassa olevien erityistä hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevien lasten oikeudesta varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvien kuljetusten saamiseen.

Varhaiskasvatuslain hallituksen esityksen 64 §:n mukaisia henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja palveluja ei ole mainittu 19 §:ssä eikä määritelty missään muuallakaan. Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että mitä nämä palvelut ovat? Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esityksen 19 §:n mukaisista tuen muodoista tai toteuttamistavasta ei ole valitusoikeutta

Varhaiskasvatuslain hallituksen esityksen 11 §:ssä säädetään ravinnosta ja ruokailusta. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että tähän pykälään sisällytettäisiin myös liikunta. Liikunnan voisi ottaa esille myös yhteiskunnallisissa vaikutuksissa s 53 ravinnon rinnalla. Liikunnan tärkeästä merkityksestä lapsen terveydelle ja hyvinvoinnille on yhä enemmän tutkimustietoa.

Uudessa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) viitataan useissa kohdin päivähoitoon tai muiden kunnallisten viranomaisten yhteistyövelvoitteisiin. Erityisesti sosiaalihuoltolain 35 §:n sisältö tulisi löytyä myös varhaiskasvatuslaista. Esimerkiksi terveydenhoitolakiin on sisällytetty niin kutsutut rinnakkaissäädökset tietystä, juuri tätä toimialaa koskevista säädöksistä.

Hallituksen esityksellä on yhteys myös yksityisen sosiaalihuollon lainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä huomioda sen, että yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta valmistellaan parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä (STM091:00/2014)

